

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

REZOLIUCIJA

DĖL KONVENCIJOS DĖL TEISĖS GAUTI INFORMACIJĄ, VISUOMENĖS DALYVAVIMO PRIIMANT SPRENDIMUS IR TEISĖS KREIPTIS Į TEISMUS APLINKOS KLAUSIMAIS (ORHUSO KONVENCIJOS) ĮGYVENDINIMO LIETUVOS RESPUBLIKOJE ĮSTATYMO PARENGIMO

2017 m.

d. Nr.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas,

konstatuodamas, kad:

- Jungtinių Tautų Europos Ekonominės komisijos konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (toliau – Orhuso konvencija) yra priskiriama žmogaus teisių sričiai, nes gina pamatines vertybes – kiekvieno žmogaus teisę gyventi aplinkoje, tinkamoje jo sveikatai bei gerovei, įskaitant ir teisę į gyvybę, taip pat pareigą individualiai ir kartu su kitais saugoti aplinką bei gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės;
- Orhuso konvencija yra pagrįsta idėja, kad tvarus vystymasis įmanomas tik dalyvaujant visiems suinteresuotiesiems visuomenės nariams, todėl nustato visuomenės viešąjį interesą ir suteikia jai teisę jį ginti aplinkos srityje per tiesioginį dalyvavimą priimant aplinką keičiančius arba galinčius keisti sprendimus, kurie paveiktų arba galėtų paveikti žmonių sveikatos ir saugos būklę, gyvenimo sąlygas, kultūrinių vietovių ir statinių būklę bei pan.;
- prieš 16 metų Lietuvos Respublika ratifikavo Orhuso konvenciją, o prieš 10 metų Europos Bendrija patvirtino prisijungimą prie šios konvencijos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB, todėl Lietuvos Respublikoje ji galioja tiek kaip Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuota tarptautinė sutartis, tiek kaip Europos Sąjungos sprendimu priimtas ir visoms Europos Sąjungos valstybėms narėms privalomas teisės aktas;

primindamas, kad:

- pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys yra Lietuvos Respublikos įstatymai ir turi taikymo prioritetą prieš nacionalinius įstatymus, nes Konstitucijoje įtvirtintas principas, kad Lietuvos Respublika laikosi sava valia priimtų tarptautinių įsipareigojimų ir gerbia visuotinai pripažintus

tarptautinės teisės principus, suponuoja tai, kad tais atvejais, kai nacionaliniuose teisės aktuose (*inter alia* įstatymuose ar konstituciniuose įstatymuose) nustatomas toks teisinis reguliavimas, kuris konkuruoja su nustatytu tarptautinėje sutartyje, turi būti taikoma tarptautinė sutartis, ką ne kartą yra patvirtinęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas;

- pagal Vienos konvenciją dėl tarptautinių sutarčių teisės, kuri Lietuvos Respublikai įsigaliojo 1992 m. vasario 14 d., kiekviena įsigaliojusi sutartis jos šalims yra privaloma ir šalys privalo sąžiningai ją vykdyti, taip pat negali pasitelkti savo vidaus teisės nuostatų, kad pasiteisintų dėl sutarties nesilaikymo (Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 26 ir 27 straipsniai);
- pagal Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo Europos Sąjungos sprendimai yra privalomi visiems nurodytiems adresatams (Orhuso konvencijos atveju – valstybėms narėms);
- Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsnio 2 dalis skelbia, kad jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po jos įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos;
- bendrieji konvencijų taikymo principai reiškia, kad konvencijų nuostatos ne tik pripažįstamos tiesiogiai, kaip ir Lietuvos Respublikos įstatymai, taikytinomis nacionalinėje teisės sistemoje, bet ir turinčiomis taikymo pirmenybę kolizijos su nacionaliniais teisės aktais atveju. Konvencijos nuostatų taikymo pirmenybė išplaukia tiek iš Lietuvos Respublikos nacionalinių, tiek ir iš tarptautinių teisės aktų;
- tiesioginis konvencijos taikymas reiškia, jog konvencijų nuostatomis galima tiesiogiai remtis Lietuvos Respublikos teismuose, taip pat ir santykiuose su viešojo administravimo subjektais, o valstybės valdžios institucijų pareigūnų aktais padarytas konvencijos pažeidimas taip pat gali būti pagrindas valstybės civilinei atsakomybei atsirasti;

pabrėždamas, kad Orhuso konvencija Lietuvos Respublikoje iki šiol taikoma tik ribotai ir fragmentiškai, ypač suvaržant visuomenės teisę iš anksto gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus ir ginti šias teises teismuose (keli pavyzdžiai: visai netaikomas principinis reikalavimas užtikrinti, kad visuomenė turi būti įtraukiama pradiname veiklos planavimo etape, kai dar nėra priimti jokie valdžios institucijų sprendimai ir galimos alternatyvos. Visi Lietuvos Respublikos įstatymai, numatantys visuomenės dalyvavimą dėl aplinkos, nustato priešingai – visuomenė yra įtraukiama paskutiniame veiklos planavimo etape, taip sukeldami aibę nereikalingų konfliktų. Priešingai Orhuso konvencijos draudimui, vystymo projektai (teritorijų planavimo, statybos ir kiti) smulkinami į dalis taip, kad būtų galima išvengti poveikio aplinkai vertinimo ir paties visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus. Priešingai Orhuso konvencijos nuostatai apimti visas su poveikiu aplinkai susijusias sritis, Lietuvoje daugelio sričių įstatymai (paveldo apsaugos, želdynų, miškų, žemės gelmių ir t. t.) apskritai nenumato visuomenės dalyvavimo. Suvaržyta visuomenės teisė teikti siūlymus, drauge sumenkinant valdžios institucijų pareigą deramai į juos atsižvelgti, ir t. t.);

primindamas, kad Lietuvos Respublikos ministro pirmininko 2009 m. balandžio 22 d. potvarkiu Nr. 150 sudaryta a. a. advokato Kęstučio Čilinsko vadovaujama darbo grupė *Lietuvoje galiojančių teises aktų, įgyvendinančių Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais nuostatomis išnagrinėti ir įvertinti* pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei kai kurių Lietuvos Respublikos teisės aktų atitikties Orhuso konvencijai vertinimą ir pasiūlymus dėl jų keitimo, o taip pat dėl tolesnių strateginių veiksmų ir organizacinių priemonių, be kitų dalykų nurodydama ir tai, kad nuolat

keičiantis teisės aktams reikalinga nuolatinė darbo grupė, kuri nuolat tikrintų ir prižiūrėtų įstatymų leidybą ir Orhuso konvencijos atitiktį Lietuvoje – tačiau nebuvo atsižvelgta nei į šį, nei į daugumą kitų pasiūlymų (pvz., įgyvendinti Orhuso konvencijos nuostatą, kad visuomenės dalyvavimas turi būti užtikrintas ankstyviausiame planavimo etape; pašalinti arba sumažinti kliūtis visuomenei pasinaudoti teise kreiptis į teismą), o darbo grupės kokybiškai pradėtas darbas buvo apleistas;

atkreipdamas dėmesį, kad:

- tiesiogiai pasiremti konvencijos arba Europos Sąjungos teisės norma įmanoma tik tokiu atveju, jei ši norma yra baigtinė (aiški, tiksli, besąlyginė ir nereikalaujanti tolimesnio įgyvendinimo);
- Orhuso konvencijoje vyrauja baigtinės normos, tačiau esama ir tokių, kurių tolimesnį procedūrinį įgyvendinimą būtina tikslinti nacionaliniu lygmeniu;

pripažindamas, kad teisinio reglamentavimo požiūriu korektiškiausia, racionaliausia ir ekonomiškiausia būtų priimti Orhuso konvencijos įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje įstatymą, o ne perkelti Lietuvos Respublikoje jau tiesiogiai galiojančias jos nuostatas į kitus Lietuvos Respublikos įstatymus, nes pastaruoju atveju reikėtų pakeisti ir tarpusavyje suderinti pernelyg daug įstatymų;

ragina Seimo valdybą sudaryti darbo grupę iš įgaliotų institucijų ir suinteresuotos visuomenės atstovų parengti Orhuso konvencijos įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje įstatymą, į kurį būtų perkelta visa Orhuso konvencija ir numatyti konkretūs procedūriniai jos įgyvendinimo būdai, priemonės, įgaliotos institucijos, taip pat išspręsti visi kiti klausimai, kuriuos Orhuso konvencijos šalys narys privalo reglamentuoti savo nacionalinėje teisėje, įgyvendindamos šią konvenciją.

Seimo Pirmininkas

Teikia

Seimo narys Naglis Puteikis